

**«М.ӨТЕМІСОВ атындағы БАТЫС ҚАЗАҚСТАН УНИВЕРСИТЕТІ»
коммерциялық емес акционерлік қоғамы**

Бекітемін
М.Өтемісов атындағы
Батыс Қазақстан университеті КеАҚ
Басқарма төрағасы – ректор
 Серғалиев Н.Х.
« 01 » 2024 ж.

**«М.ӨТЕМІСОВ АТЫНДАҒЫ БАТЫС ҚАЗАҚСТАН
УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ
СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ІС-ҚИМЫЛ ЖӨНІНДЕГІ
НҮСҚАУЛЫҚ**

Орал қ., 2024 ж.

1. Жалпы ережелер

1.1 Осы Нұсқаулық құқықтық мәдениетті қалыптастыру мақсатында "М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті" КЕАҚ (бұдан әрі - қоғам) қызметкерлері үшін әзірленді және қоғамның барлық құрылымдық бөлімшелерімен, қызметкерлерімен және лауазымды тұлғаларымен танысу және қолдану үшін міндетті болып табылады.

1.2 Осы нұсқаулық сыбайлас жемқорлыққа бағытталған жағдайларды анықтайды және олар туындаған жағдайда лауазымды тұлғалары мен қызметкерлерінің іс-қимыл тәртібін белгілейді.

1.3 Нұсқаулықта келтірілген талаптар минималды қажет және нақты жағдай үшін толық және/немесе шектеу ретінде қарастырылмауы керек.

2. Терминдер мен анықтамалар

2.1 Сыбайлас жемқорлық - заңсыз, материалдық және/немесе материалдық емес пайданы кез келген нысанда, тікелей немесе делдалдар арқылы, оның ішінде пара немесе коммерциялық пара беру нысанында ұсыну, уәде беру, беру және алу; және/немесе сыбайлас жемқорлық әрекетін жүзеге асыру кезіндегі делдалдық; және/немесе қызметтік жағдайды теріс пайдалану, өкілеттіктерді теріс пайдалану, сондай-ақ жеке тұлғаның өзінің лауазымдық жағдайын қоғамның заңды мүдделеріне қайшы, оның ішінде өзі немесе үшінші тұлғалар үшін заңсыз пайда, материалдық және / немесе материалдық емес пайда алу мақсатында өзге де заңсыз пайдалануы не басқа жеке тұлғалардың аталған адамға мұндай пайданы заңсыз беруі;

2.2 Пара - адам жеке өзі немесе делдал арқылы қабылдайтын материалдық құндылықтар (заттар немесе ақша) немесе қандай да бір мүліктік пайда немесе пара берушінің мүддесі үшін осы адам өзінің қызметтік жағдайына байланысты жасай алатын немесе жасауы тиіс іс-әрекет (немесе, керісінше, әрекетсіздік) үшін көрсетілетін қызметтер;

2.3 Параны бопсалау - пара берушінің немесе ол өкілдік ететін тұлғалардың заңды мүдделеріне нұқсан келтіруі мүмкін іс-әрекеттер жасау кәтері төнген адамның пара талап етуі не құқық қорғау мүдделері үшін зиянды салдардың алдын алу мақсатында пара беруге мәжбүр болатын жағдайларды қасакана жасауы;

2.4 Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс – қимыл - сыбайлас жемқорлықтың алдын алу, оның ішінде қоғамда сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтау және жою, сондай-ақ сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды анықтау, жолын кесу, ашу және тергеу және олардың салдарын жою жөніндегі өз өкілеттіктері шегіндегі қоғам қызметкерлері мен лауазымды адамдарының қызметі.

2.5 Қызметкер, қызметкер-қоғаммен еңбек қатынастарында тұратын және еңбек шарты бойынша жұмысты тікелей орындайтын тұлға.

2.6 Мүдделер қақтығысы - қызметкерлердің жеке мүдделері мен олардың лауазымдық өкілеттіктері арасындағы қайшылық, бұл ретте аталған адамдардың жеке мүдделері олардың өз лауазымдық міндеттерін орындамауына және (немесе) тиісінше орындамауына әкеп соғуы мүмкін.

2.7 Сыбайлас жемқорлық тәуекелі - сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайлардың туындау мүмкіндігі.

2.8 Сыбайлас жемқорлықтың алдын алу - қоғамның алдын алу шаралары жүйесін әзірлеу және енгізу жолымен сыбайлас жемқорлық әрекеттерін жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды зерделеу, анықтау, шектеу және жою жөніндегі қызметі.

3. Сыбайлас жемқорлыққа бағытталған және коммерциялық пара берудің ықтимал жағдайлары, сондай-ақ олар туындаған жағдайда іс-қимыл тәртібі

3.1 Қазақстан Республикасында пара алу және беру жөніндегі іс-әрекеттер заңға қайшы келеді және қылмыстық кодекс пен Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекстің қолданысына жатады.

3.2 Параның мәні мыналар болуы мүмкін:

- заттар, ақша, оның ішінде: валюта, банктік чектер және бағалы қағаздар, бағалы металдар мен тастардан жасалған бұйымдар, автомашиналар, тамақ өнімдері, техника, тұрмыстық аспаптар және басқа да тауарлар, пәтерлер, саяжайлар, гараждар, жер учаскелері және басқа да жылжымайтын мүлік;

- артықшылықтары: емдеу, жөндеу және құрылыс жұмыстары, санаторий және туристік жолдамалар, шетелге сапарлар, ойын-сауық және басқа шығындарды ақысыз немесе төмен бағамен төлеу;

- параның жабық түрі-қарызға немесе жоқ қарызды өтеу түріндегі банктік несие, төмен бағамен сатып алынған тауарларға ақы төлеу, тауарларды жоғары бағамен сатып алу, пара алушыға, оның туыстарына, достарына жалақы төлеу арқылы жалған еңбек шарттарын жасау, жеңілдікпен несие алу, дәрістер, мақалалар мен кітаптар үшін алымдарды көбейту, кездейсоқ казинода ұтып алу, қарызды кешіру, жалдау ақысын азайту, несие бойынша пайыздық мөлшерлемені арттыру және т. б.

3.3 Мүдделер қақтығысын болдырмау немесе реттеу жөніндегі шектеулерді, тыйымдар мен талаптарды, құрылымдық бөлімше басшысын, қоғамның комплаенс-офицерін сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасауға итермелеу мақсатында өтініштер туралы хабардар ету туралы міндетін, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мақсатында қоғамда белгіленген өзге де міндеттерді сақтау маңызды.

Ұйымдар өкілдерімен және білім алушылармен, әсіресе пайдасы қоғамның лауазымды тұлғалары мен қызметкерлерінің шешімдері мен іс-әрекеттеріне байланысты белгілі бір тақырыптарды талқылау пара беру туралы өтініш ретінде де қабылдануы мүмкін.

3.4 Қызметке жүгінген азаматтар, заңды тұлғалардың өкілдері, бөлімшенің қызметін тексеруді жүзеге асыратын лауазымды тұлғалар тарапынан ықтимал арандатушылықтарды болдырмау үшін:

- келушілер мен жеке заттар (киім, портфельдер, сөмкелер және т. б.) бар қызметтік үй-жайларды қараусыз қалдырмау;

- келуші кеткеннен кейін жұмыс орнында немесе жеке заттарында қандай да бір бөгде заттар табылған жағдайда, ешқандай дербес іс-қимыл жасамай, басшылыққа дереу баяндалсын.

3.5 Параны бопсалау жағдайында:

- пара беру және/немесе коммерциялық пара беру тақырыбын қабылдауға дайын немесе үзілді-кесілді бас тарту ретінде түсіндірілуі мүмкін асығыс мәлімдемелерге жол бермей, өте сақ, сыпайы, сыпайы болыңыз;

- сізге ұсынылған шарттарды мұқият тыңдап, дәл есте сақтаңыз (сомалардың мөлшері, тауарлардың атауы және қызметтердің сипаты, пара беру мерзімдері мен тәсілдері, коммерциялық пара беру нысаны, мәселелерді шешу реттілігі);

- пара беру және/немесе коммерциялық пара беру уақыты мен орны туралы мәселені келесі әңгімеге ауыстыруға тырысыңыз және келесі кездесу үшін сізге таныс орынды ұсыныңыз;

- әңгімеге бастамашы болмаңыз, көбірек "кездесуге жұмыс жасаңыз", сұхбаттасушыға "сөйлеуге" мүмкіндік беріңіз, сізге мүмкіндігінше көп акпарат беріңіз;

- пара беруге немесе коммерциялық пара беруге келіскен жағдайда сіздің мәселенізді шешудің кепілдіктері туралы сұраңыз;

- егер сізде диктофон болса, пара және/немесе коммерциялық пара беру туралы ұсынысты (жасырын) жазуға тырысыңыз;

- осы факті туралы қоғамның жоғары тұрған басшылығына және комплаенс-офицеріне қызметтік жазба түрінде баяндалсын;

- сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға дайындалып жатқан қылмыс туралы жазбаша немесе ауызша хабарламамен жүгінуге міндетті.

3.6 егер сіз сыбайлас жемқорлық көріністеріне тап болсаңыз немесе заңсыз сыбайлас жемқорлық бұзушылықтардың байқаусызда куәгері болсаңыз, сізге:

- осы факті туралы қоғамның офицеріне комплаенс қызметтік жазбасы түрінде хабарлау;

- сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі уәкілетті органға жазбаша немесе ауызша хабарлама жіберу.

3.7 Мүдделер қақтығысына қатысты:

- мүдделер қақтығысының кез-келген мүмкіндігіне мұқият болыңыз;

- мүдделер қақтығысының туындауының кез келген мүмкіндігін болдырмау жөнінде шаралар қабылдау;

- туындаған мүдделер қақтығысы туралы немесе оның туындау мүмкіндігі туралы тікелей басшыңызға жазбаша түрде хабарлау, Бұл туралы сіз білген бойда;

- тікелей басшының келісімі бойынша туындаған мүдделер қақтығысын реттеу жөнінде шаралар қабылдау;

- мүдделер қақтығысының тарабы болып табылатын қызметкердің қызметтік жағдайын белгіленген тәртіппен қызметтік міндеттерін атқарудан шеттетілгенге дейін және (немесе) мүдделер қақтығысының туындауына себеп болған пайдадан бас тартқанға дейін өзгерту;

- мүдделер қақтығысын реттеу мүмкін болмаған жағдайда комплаенс-офицеріне жүгіну.

4. Басшылардың, қарамағындағылардың сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтары үшін жауаптылығы

4.1 Сыбайлас жемқорлықтың алдын алуға бағытталған шараларды күшейту мақсатында бағыныстылары өздерінің функционалдық міндеттерін орындау кезінде сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық, коммерциялық пара беру және өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтар жасаған және олардың кінәсі сотта дәлелденген басшылардың дербес жауапкершілігін көздейтін норма көзделген.

4.2 Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық, коммерциялық пара беру және өзінің функционалдық міндеттерін атқару кезінде өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтар жасау фактілері бойынша Қоғам қызметкерін қылмыстық қудалау жағдайында бұл қызметкер ҚР Еңбек кодексіне сәйкес тергеу әрекеттері аяқталғанға немесе сот актісі заңды күшіне енгенге дейін өзінің лауазымдық міндеттерін атқарудан шеттетіледі. Осы қызметкердің тікелей басшысы қызметкерді өзінің лауазымдық міндеттерін атқарудан шеттету жөнінде тиісті шаралар қолдануға міндетті.

4.3 Басшының қарамағындағы адамның сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылығы үшін тәртіптік жауапкершілігі: ескерту; сөгіс; қатаң сөгіс; ҚР еңбек кодексінде көзделген негіздер бойынша жұмыс берушінің бастамасы бойынша еңбек шартын бұзуды көздейді.

4.4 Сыбайлас жемқорлық сипатындағы құқық бұзушылықты тікелей бағынысты адам жасаған кезде басшы осы лауазымға тағайындалған күннен бастап 3 ай өткен соң дербес жауапты болатынын назарға алу қажет.

Бұл ретте, жоғарыда көрсетілген жауапкершілік "Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 24-бабына сәйкес тікелей бағынысты адам жасаған сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық фактісі туралы дербес хабарлаған басшыға қолданылмайды.

4.5 Қоғам қызметкері өзінің функционалдық міндеттерін атқарған кезде сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық, коммерциялық пара беру және өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтар фактісі туралы хабарлаған немесе қоғам қызметкерлері өзінің функционалдық міндеттерін атқарған кезде сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылға, коммерциялық пара беруге және өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтарға өзге де жолмен жәрдемдесетін қызметкер мемлекеттің қорғауында болады және Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілеген тәртіппен көтермеленеді. Осы ережелер

заңға сәйкес жауаптылыққа жататын сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық фактісі туралы көрінеу жалған ақпарат хабарлаған адамдарға қолданылмайды.

4.6 Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылға, коммерциялық пара беруге және қоғам қызметкерлерінің өз функционалдық міндеттерін орындауы кезінде өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтарға жәрдем көрсететін қызметкер туралы ақпарат мемлекеттік құпия болып табылады және заңда белгіленген тәртіппен беріледі. Аталған ақпаратты жария ету заңда белгіленген жауаптылыққа әкеп соғады.

5. Персоналды басқару

5.1 Қоғам кадрлық шешімдер қабылдау кезінде объективтілік пен адалдық қағидаттарын ұстанады. Қоғам персоналын жалдау, бағалау, ілгерілету және жұмыстан шығару кезінде сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін болдырмау мақсатында:

- персоналды іріктеу мен жалдаудың ашық рәсімдерін және лауазымға тиісті біліктілік талаптарын белгіленген тәртіппен әзірлейді және бекітеді;

- жұмысқа орналасуға кандидаттарды еңбек қатынастарын бастау немесе жалғастыру туралы шешім қабылдағанға дейін олардың сенімділігі мен мүдделер қактығысының болмауы тұрғысынан тексеруді жүзеге асырады;

- персоналдың қызметін бағалауды және өзінің негізгі қызмет көрсеткіштері мен кәсіби жетістіктерінің нәтижелілігіне қарай сыйақы төлеуді жүргізеді;

- қызметкердің іскерлік қасиеттері мен біліктілігін негізге ала отырып, жоғары тұрған лауазымға жылжыту туралы шешім қабылдайды;

- ҚР заңнамасында көзделген негіздер бойынша қызметкермен еңбек қатынастарын бұзу рәсімін жүзеге асырады.

6. Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды қызметтік тергеу

6.1 Қоғамдағы сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар туралы барлық хабарламалар бойынша қоғамның тиісті құрылымдық бөлімшелерін тарта отырып, тексеру немесе қызметтік тергеу жүргізіледі.

6.2 Егер қызметтік тергеу нәтижелері бойынша сыбайлас жемқорлық фактісі анықталса, еңбек қатынастарын бұзуға және материалдарды тиісті уәкілетті мемлекеттік органдарға беруге дейін сыбайлас жемқорлықтың кез келген көріністеріне нөлдік төзімділік қағидатын негізге ала отырып, түзету шараларын қабылдау тергеудің аяқталуы болып саналады.

7. Жауапкершілік

7.1 Қоғам қызметкерлері осы Нұсқаулықтың талаптарын мүлтіксіз орындауға жауапты.

7.2 Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасағаны үшін тиісті жауапкершілік шаралары қолданылған қоғам қызметкерлері Қазақстан Республикасы сотының заңды күшіне енген шешімі бойынша емес, қоғамға материалдық залалды өтеуден босатылмайды.

7.3 Нұсқаулықтың талаптарын бұзу қоғам қызметкерінің мәртебесіне сәйкес келмейтін әрекет ретінде қарастырылуы және тәртіптік жаза қолдануға негіз бола алады.

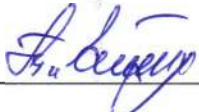
7.4 Нұсқаулықтың талаптарын бұзу Қазақстан Республикасының сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнамасын бұзғаны үшін көзделген жауапкершілік шараларын қолдануға әкелуі мүмкін.

8. Нормативтік сілтемелер

1. 2015 жылғы 18 қарашадағы "Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы" Қазақстан Республикасының Заңы;
2. "Сыбайлас жемқорлыққа қарсы комплаенс туралы" Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2022 жылғы 3 мамырдағы №178 бұйрығы.

Құрастырған:

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы комплаенс-офицер:

Елеусінов Т.М. / " " _____ 2024 ж.